

**ОБЛІК ІНВЕСТИЦІЙНИХ ВИТРАТ І ЕКОНОМІЇ ПРИ
ФІНАНСУВАННІ ЕНЕРГОЗБЕРІГАЮЧИХ ЗАХОДІВ НА УМОВАХ
ЕНЕРГЕТИЧНОГО ПЕРФОМАНС-КОНТРАКТУ**

Левицька А.В.

Стаття присвячена розробці пропозицій щодо обліку інвестиційних витрат і економії при фінансуванні енергозберігаючих заходів на умовах енергетичного перфоманс-контракту.

Енергетичні сервісні компанії (ЕСКО, ESCOs) та енергетичний перфоманс-контрактінг (ЕРС) вважаються у світовій практиці впровадження енергозберігаючих заходів загальними засобами, що сприяють безперервному використанню енергії за рахунок енергетичної ефективності і використання поновлювальних джерел енергії. Для імплементації Закону «Про запровадження нових інвестиційних можливостей, гарантування прав та законних інтересів суб'єктів підприємницької діяльності для проведення масштабної енергомодернізації» вже не виникає сумнівів про необхідність створення юридичної інфраструктури для фінансування проектів з енергоефективності із залученням приватного сектору.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Вперше про енергетичні перфоманс-контракти в Україні стало відомо після перекладу роботи Ш.Хенсен і Дж.Вейсамана «Перфоманс-контрактінг: нові горизонти» на початку 2003 року, але надрукована робота в оригіналі була ще у 1998 році [1]. Після появи цієї роботи в Україні пройшло понад 10 років, але впровадження перфоманс-контрактів так і не набуло свого широкого застосування. Спроби реалізації перфоманс-контрактінгу належать енергетичним сервісним компаніям [2, 3], але реальна активізація цього напрямку реалізації енергоефективних заходів стає можливою тільки після перших кроків законодавчої підтримки діяльності цих компаній [5].

Таким чином, метою статті є розробка рекомендацій щодо обліку інвестиційних витрат і економії, пов'язаних з реалізацією енергоефективних заходів на умовах енергетичного перфоманс-контракту.

Виклад основного матеріалу

По-перше, ЕСКО – це фізична або юридична особа, яка надає енергетичні послуги (сервіс) та/або інші заходи з поліпшення енергетичної ефективності на підприємствах споживача і приміщеннях споживача і приймає на себе у зв'язку з цим відповідну частку фінансового ризику. Платежі за виконаний сервіс ґрунтуються (повністю або частково) на отриманні фактичної економії енерговитрат і виконанні інших договірних критеріїв [2]. ЕСКО – це спеціалізовані проєктні компанії, що забезпечують залучення фінансування, інжиніринг, управління фінансовими та технічними ризиками, пов'язаними з впровадженням проєктів з енергозбереження, в окремих моделях договірних відносин надають гарантії окупності та визначеного рівня енергозбереження [3]. Основна роль ЕСКО полягає у тому, щоб надавати споживачам послуги з енергозбереження, зокрема: енергетичний аудит, організація фінансування, впровадження або нагляд за впровадженням запропонованих заходів, введення в експлуатацію обладнання, обслуговування встановленого обладнання, оцінка та перевірка отриманої економії. Як правило, ЕСКО діють на підставі енергосервісного контракту, який має також назву енергетичного перформанс-контракту (energy performance contracting) (ЕПК). ЕПК – це договір (або сукупність договорів), які передбачають отримання доходів як ЕСКО так і замовником в результаті зниження витрат замовника на закупку енергоресурсів внаслідок технічного переоснащення (модернізації) існуючого або установки нового енергозберігаючого обладнання.

На рис. 1-2 представлені базові схеми фінансування енергозберігаючих заходів на умовах енергетичного перформанс-контракту, які можуть бути реалізовані в інших відповідних модифікаціях. На рис. 1 відповідно наведена схема фінансування енергозберігаючих заходів на умовах ЕПК в бюджетних і комунальних установах. Основними діючими особами в цій угоді виступають: замовник послуг з підвищення енергоефективності; ЕСКО, муніципальна енергосервісна компанія, фінансові інституції – представники як внутрішнього ринку фінансових послуг так і міжнародні представники (ЕБРР). На рис. 2 наведена схема фінансування енергозберігаючих заходів на умовах ЕПК підприємств приватного сектору, в якій сфера дії ЕПК обмежена двома діючими особами – ЕСКО і підприємство приватного сектору в якості замовника енергосервісних послуг.

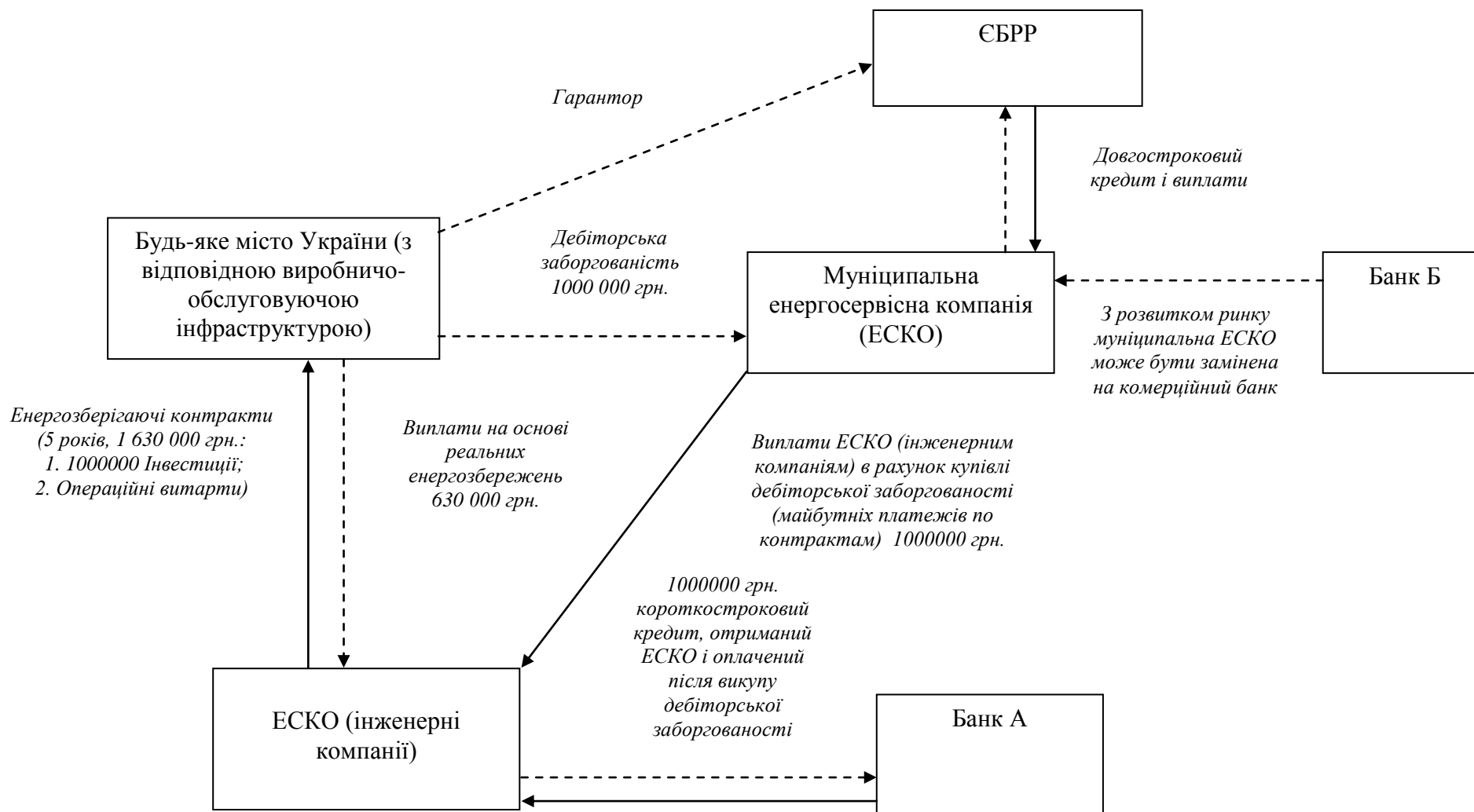

Рис.1 Фінансування енергозберігаючих заходів на умовах ЕПК в бюджетних і комунальних установах

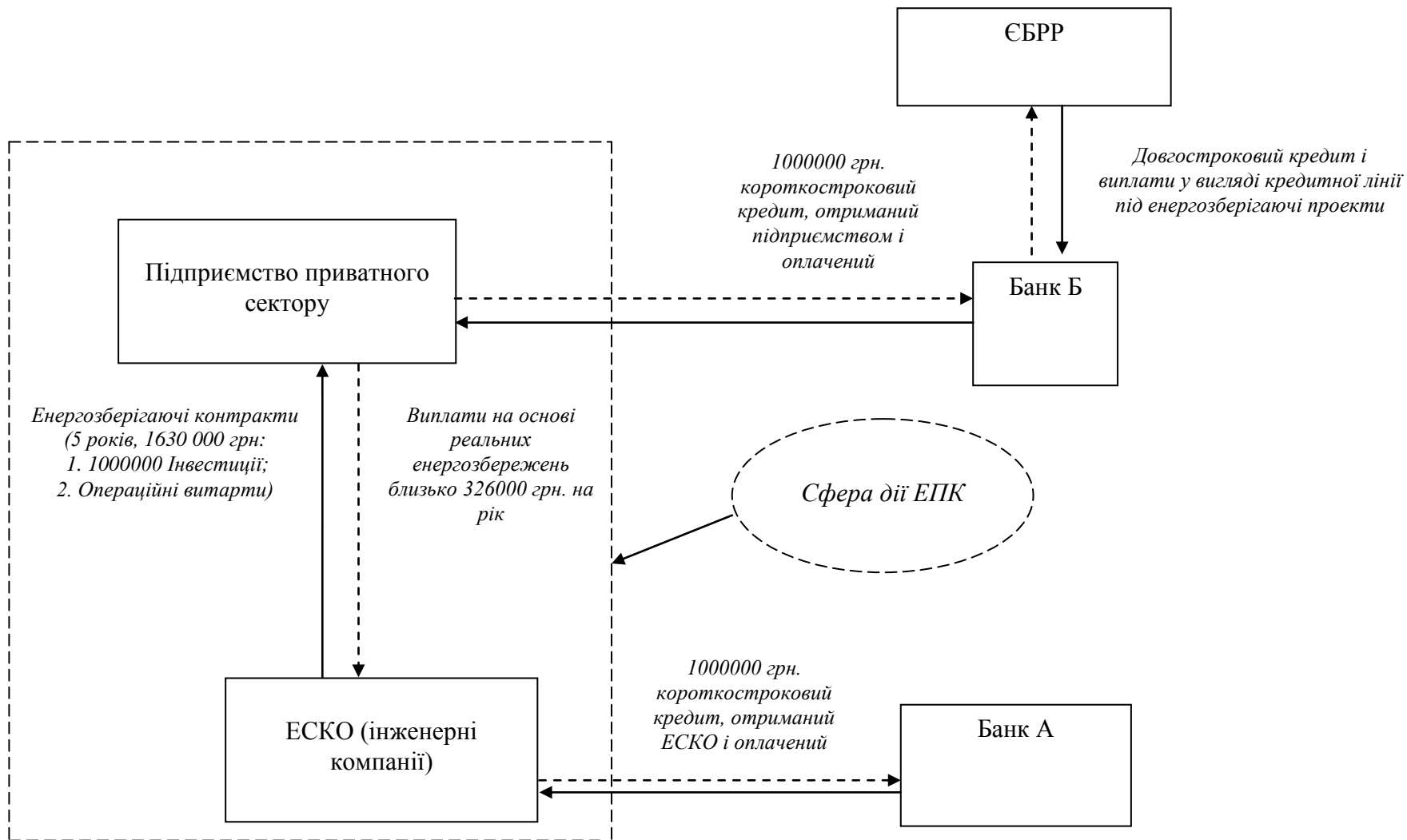

Рис. 2 Фінансування енергозберігаючих заходів на умовах ЕПК підприємств приватного сектору

Сума залучених інвестицій повертається за рахунок збереження енергії і енергетичних ресурсів. Існує ряд моделей ЕПК [3]: Контракт з розподілом доходів. Передбачає розподіл доходів від економії, отриманої в результаті модернізації, реконструкції або технічного переоснащення підприємства, окремого структурного підрозділу або окремого обладнання замовника. Всі ризики, пов'язані з недосягненням енергетичної ефективності бере на себе ЕСКО. Економія визначається на основі періодичних вимірювань за методиками, що визначені в галузі; 3 розподілом доходу після сплати. За даною моделлю 100% доходів, отриманих від впровадження проекту, залишається у ЕСКО до моменту повної окупності (враховуючи розрахунки за позиками або іншим видам фінансування) і отримання прогнозованого рівня доходності. Передбачає розподіл доходів між ЕСКО і замовником після повної оплати вартості проекту замовником; Контракт з гарантованою економією. На відміну від попередніх моделей, в яких допускається закріплення рамочних показників енергозбереження, в контрактах з гарантованою економією фіксується її конкретний показник, а також період окупності проекту за рахунок збереження а також умови розрахунку між ЕСКО і замовником. Для контрактів з гарантованою економією характерним є відповідний розподіл обов'язків і ризиків між замовником і ЕСКО.

Особливу роль в схемі 1 виконує муніципальна ЕСКО, яка виступає як гарант повернення коштів фінансовим установам. Дебіторську заборгованість, яка виникає між замовником (бюджетною установою, комунальним підприємством) і ЕСКО (інженерною компанією) викупає Муніципальна ЕСКО і гарантує повернення коштів за виконані роботи, послуги і поставлене обладнання. Кредиторська заборгованість, що виникає між замовником і Муніципальною ЕСКО, погашається в довгостроковій перспективі за рахунок економії від впроваджених заходів з підвищення енергоефективності. Фактично отримуємо класичну схему факторингової операції (рис. 3).

Рис.3 Схема фінансування клієнта фактором

На першому етапі відбувається відвантаження обладнання (товарів, виконання робіт, надання послуг) на умовах відстрочення платежу.

На другому етапі клієнт і фактор укладають договір факторингу, після чого клієнт передає фактору документи, що засвідчують відносини боргу між клієнтом та боржником. Боржник зобов'язаний здійснити платіж факторові за умови, що він одержав від клієнта або фактора письмове повідомлення про відступлення права грошової вимоги факторові і в цьому повідомленні визначена грошова вимога, яка підлягає виконанню, а також названий фактор, якому слід здійснити платіж.

Третій етап – погашення боржником боргу перед фактором.

Аналітичне забезпечення визначення економії ґрунтується на нормах відповідного закону [4]. Таким чином, розрахунки за енергосервісним договором здійснюються за рахунок суми скорочення витрат замовника енергосервісу порівняно з витратами, які були б здійснені за відсутності енергосервісу, на оплату паливно-енергетичних ресурсів та/або житлово-комунальних послуг за відповідний період на підставі цін (тарифів), що діяли у період, за який здійснюється розрахунок. У разі якщо енергосервісним договором передбачено скорочення рівня споживання паливно-енергетичних ресурсів та/або житлово-комунальних послуг, сума скорочення витрат замовника енергосервісу визначається як різниця між базовим рівнем споживання паливно-енергетичних ресурсів та житлово-комунальних послуг і фактичним рівнем споживання паливно-енергетичних ресурсів та житлово-комунальних послуг, помножена на ціни (тарифи) на оплату паливно-енергетичних ресурсів та житлово-комунальних послуг, що діяли у період, за який здійснюється розрахунок: *(Базове споживання ПЕР – Фактичне споживання ПЕР) × тариф на ПЕР*.

Облік операцій у замовника енергосервісних послуг в схемі 2 буде відповідати п. з 1 по 9 з табл. 1, за винятком в 9 пункті 100% оплати послуг ЕСКО за умовами енергосервісного перформанс контракту за рахунок економії ПЕР.

Рекомендації щодо обліку операцій у фактора (МЕСКО) і клієнта (ЕСКО) наведені в табл. 2 виключно для схеми 1, тому що схема 2 не передбачає здійснення факторингової операції. В рекомендаціях також містить допущення, що операція факторингу виконується на умовах 0% комісії.

Рекомендації щодо обліку витрат і економії від впровадження енергозберігаючих заходів в обліку замовника послуг наведені в табл. 1.

Таблиця 1.

Облік операцій у замовника енергосервісних послуг в схемі 1

Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
	Дебет рахунку	Кредит рахунку	
1. Надійшло енергозберігаюче обладнання від ЕСКО	20 «Виробничі запаси»	631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками» / ЕСКО	1 000 000
2. Відображено податковий кредит з ПДВ	641 «Розрахунки за податками»	631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками» / ЕСКО	200 000
3. Передача обладнання до монтажу	1511 «Капітальні інвестиції, пов'язані з енергозбереженням»	20	1 200 000
4. Витрати на монтажні роботи	1511 «Капітальні інвестиції, пов'язані з енергозбереженням»	685, 13, 20, 22, 65, 66 та інші	100 000
5. Введення змонтованого об'єкта основних засобів в експлуатацію	10 «Основні засоби»	1511 «Капітальні інвестиції, пов'язані з енергозбереженням»	1 300 000
6. Нараховано витрати, пов'язані з навчанням менеджерів середньої і вищої ланки з питань підвищення енергоефективності	91 «Загальногосподарські витрати» 92 «Адміністративні витрати»	631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками» / ЕСКО	100 000
7. Відображено витрати консультативного характеру, пов'язані з впровадженням енергоефективних заходів	92 «Адміністративні витрати»	631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками» / ЕСКО	80 000
8. Відображено вартість послуг сторонніх організацій, пов'язаних з діяльністю підвищення енергоефективності (проведення енергетичного аудиту)	92 «Адміністративні витрати»	631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками» / ЕСКО	150 000
9. Оплата ЕСКО за поставлене обладнання, надані послуги в межах 30% енергосервісного контракту за рахунок отриманої економії	631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками» / ЕСКО	31 «Рахунки в банках»	630 000
10. Отримано повідомлення про укладення угоди про відступлення права вимоги	631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками» / ЕСКО	685 «Розрахунки з іншими кредиторами» / МЕСКО	1 000 000
11. Проведення розрахунків за наданні продукцію (товари, роботи, послуги) ЕСКО з новим кредитором МЕСКО за рахунок отриманої економії	685 «Розрахунки з іншими кредиторами» / МЕСКО	31 «Рахунки в банках»	1 000 000

Таблиця 2.

Облік операцій у фактора і клієнта в схемі 1

Зміст господарської операції	Сума, грн.	Фактор		Клієнт	
		Дебет рахунку	Кредит рахунку	Дебет рахунку	Кредит рахунку
1. Реалізоване енергозберігаюче обладнання замовнику	1200000	-	-	361/ Замовник	702
2. Нараховане зобов'язання з ПДВ	200000	-	-	702	641
3. Відображено собівартість реалізованого товару (умовно)	990000	-	-	902	281
4. Перераховано фінансування в межах близько 30% енергосервісного договору від замовника	630000	-	-	311	361 / Замовник
5. Передача факторові документів, що засвідчують борг (без ПДВ)	530000	352/ Замовник	685/ЕСКО	377/ МЕСКО	69
6. Списано заборгованість	530000	-	-	949	361/ Замовник
7. Перераховано фінансування фактора-МЕСКО на рахунок клієнта-ЕСКО	530000	685/ЕСКО	311	311 69	377 712

Висновки

В результаті розробки пропозицій щодо обліку інвестиційних витрат і економії при фінансуванні енергозберігаючих заходів на умовах енергетичного перформанс-контракту було надано рекомендації щодо обліку операцій, що виникають внаслідок реалізації ЕПК між основними діючими особами: ЕСКО, МЕСКО і замовником енергосервісних послуг. Запропоновано базові схеми фінансування енергозберігаючих заходів на умовах ЕПК для підприємств приватного сектору і для бюджетних і комунальних установ. Практичне застосування розробленого методичного забезпечення сприятиме активізації діяльності зацікавлених сторін не тільки в сфері енергозбереження, а і фінансово-кредитних установ, за рахунок чого стане можливим розширення сфер кредитування вітчизняними банками. Ефективність запропонованих рекомендацій може бути оцінена не тільки на рівні окремого підприємства (організації), але й макроекономічними показниками.

Література

1. Shirley J. Hansen, Ph.D., Jeannie C. Weisman PERFORMANCE CONTRACTING: EXPANDING HORIZONS [Електронний ресурс] / Shirley J. Hansen, Ph.D., Jeannie C. Weisman. – Режим доступу: http://escosys.narod.ru/2003_2/art69.htm
2. Предложение о схеме ЭСКО в Украине. Консалтинговые услуги ЕБРР. – 2009. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.journal.esco.co.ua/2012_5/art168.pdf
3. Доповідь на Міжнародному форумі «Енергетичний сервіс в СНД. Енерго-перформанс контрактінг та розвиток ЕСКО в Україні» / Міцкан А. – 2012. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://forum.energomanagement.com.ua/docs/MHRP_ESCO_Problems_Opportunities.pdf
4. Закон України «Про запровадження нових інвестиційних можливостей, гарантування прав та законних інтересів суб'єктів підприємницької діяльності для проведення масштабної енергомодернізації» станом на 04.2015р. № № 327-VIII від 09.04.2015 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/327-19>

Abstract

Levytska A.

Accounting of investment costs and savings in the financing of energy-saving measures on the terms of a performance contract

The article is devoted to the development of proposals to incorporate investment costs and savings in the financing of energy-saving measures on the terms of a performance contract.